

РЕГУЛЮВАННЯ МІНІМАЛЬНОЇ ДОСТАТНОСТІ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ, РОСІЇ, НІМЕЧЧИНИ ТА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Аспірант кафедри
зовнішньоекономічної діяльності
підприємств ДонДТУ
Малишко О. В.

Немає сумніву у тому, що Національний банк України докладає усіх зусиль до утворення життєздатної і надійної банківської системи країни. В умовах перехідного періоду до ринкової економіки незмірно зростає роль і значення регулювання і нагляду за банківською системою. В умовах дуже жорстокої кризи неплатежів, мінливої структури цін, зростання як внутрішньої і зовнішньої конкуренції, появи нових суб'єктів фінансового ринку, які не уписуються в законодавство, органи банківського нагляду повинні виявляти воістину ювелірну майстерність у застосуванні своїх інструментів регулювання. З одного боку, дерегулювання неможливе з причини вищевказаних проблем і кризи самої української банківської системи, яка продовжується і сьогодні, а з іншого боку – надмірна жорсткість заходів буде гальмувати процеси стабілізації. Таким чином, питання є у відшуканні прийнятних для України рамок розумного нагляду і регулювання з метою зняття чи зменшення великих ризиків фінансового посередництва.

У контексті глобалізації фінансових ринків можна обкреслити приблизне коло питань, які входять до терміну "розумний нагляд і регулювання". По-перше, треба одразу ж розділити терміни "нагляд" і "регулювання", які тепер відносяться не тільки до банків, але і до інших кредитних установ.

Говорячи про нагляд у фінансовому посередництві, звичайно мають на увазі систему закладів з забезпечення регулярного моніторингу і періодичних перевірок фінансово-господарської діяльності і стану управління у банках та інших фінансово-кредитних установах. Оскільки мова йде про поточні операції даних установ, то можна сказати, що нагляд – це тактика. Нагляд у банківській діяльності є неможливим без чіткого законодавчого закріплення повноважень банківських інспекторів, які звичайно вказуються у національних законах про банківську діяльність.

Регулювання фінансового посередництва (в тому числі і банківської діяльності) означає встановлення довгострокових правил, керуючих операціями фінансових посередників. Тому можна стверджувати, що регулювання – це стратегія. Розумні правила регулювання – це, на думку автора, ті, що пройшли іспит часом у промислово розвинутих країнах і рекомендуються тепер Базельським комітетом по банківському регулюванню і нагляду для використання комерційними банками. Автор демонструє прихильність до найбільш важливої сфери їх застосування – мінімальної достатності власного капіталу.

Розглянемо її стисло.

Дуже важливим для розумного регулювання є питання про мінімальну достатність капіталу. У зв'язку з глобалізацією банківської справи різко зросла ступінь мінливості зв'язаних з цим ризиків, а враховуючи призначення капіталу – згладжувати наслідки неочікуваних втрат – дане питання набуло особливої гостроти. У ретроспективі на капітал поглядали як на засіб захисту вкладників, а тому встановлені правила вимагали від тих, хто тримає депозити, підтримувати свій капітал у певному співвідношенні до суми депозитів. В основі сучасного підходу, який рекомендується Базельським комітетом по банківському регулюванню і нагляду, лежить розгляд капіталу як амортизатора, який сприяє подоланню зниження реальної вартості активів. І оскільки сучасні інформаційні технології надають підвищений ризик майже усім категоріям активів і забалансових зобов'язань, остільки умови достатності власного капіталу, обґрунтовані на мінімально придатній відсотковій частині виважених по ризику активів (включаючи забалансові зобов'язання) треба віддати перевагу умові, що виходить із суми депозитів.

Базельський комітет встановив мінімальний стандарт капітальної достатності 8% виважених по ризику активів банку. У Великобританії даний показник називається Risk Asset Ratio (коефіцієнт ризику активів) з мінімальним рівнем 8%. У Німеччині достатність власного капіталу визначається по відношенню до ризикових активів, які не повинні перевищувати його більш, ніж у 18 разів, тобто мінімальне співвідношення дорівнює 5.56%. В Росії для існуючих кредитних установ встановлено перехід з 5% з балансу на 1.07.96 р. до 8% з балансу на 1.02.99 р. Для новоутворюваних кредитних установ встановлюється 8-відсоткова планка після 6-ти місяців роботи. На Україні даний показник називався "співвідношення власних коштів і активів з урахуванням коефіцієнтів ризику (показник платоспроможності ПСа)" з мінімальним значенням 8%. З 1.01.97 р. у зв'язку з прийняттям нової Інструкції № 10 "Про порядок регулювання та аналізу діяльності комерційних банків" цей показник називається "норматив платоспроможності Н2" з тим же економічним змістом.

Цікаво прослідкувати, що ж входить у поняття "капітальна база" і "власний капітал" при розрахуванні даних показників.

Згідно з п.12 Базельської угоди складовими частинами капітальної бази є стрижневий (інакше серцевинний) капітал і додатковий капітал. Стрижневий капітал визнається основною частиною власних коштів і до нього належать випущені та повністю сплачені звичайні акції та некумулятивні безстрокові привілейовані акції (але не враховуючи кумулятивні привілейовані акції) плюс публіковані резерви. Публіковані резерви, на відміну від прихованих, формуються із чистого прибутку після сплати податків.

Додатковий капітал включає у себе такі елементи:¹⁾

а) *непубліковані, або приховані резерви*. Відсутність прозорості у сполученні з невизнанням багатьма країнами прихованих резервів є аргументами проти їх включення у додатковий капітал. Ці резерви підпадають включенню у дода-

---

¹⁾ пп. 15-23 Базельської угоди

тковий капітал тільки при умові, що вони визнаються органами банківського нагляду відповідної країни;

б) *переоціночні резерви*, які утворюються двома шляхами. По-перше, в деяких країнах банкам дозволяється час від часу проводити переоцінку фіксованих активів (звичайно, належної їм нерухомості) по мірі змінювання їхньої ринкової вартості. По-друге, банки періодично проводять переоцінку цінних паперів, які числяться на їхньому балансі по початковій ціні придбання. Комітет вважає узгоджено придатною знижку у 55% до різності між ринковою вартістю та минулою книжковою вартістю;

в) *загальні банківські резерви* для покриття сумнівних кредитних вимог, що утворюються під можливі у майбутньому, а у даний час неідентифіковані збитки. Резерви, утворювані під ідентифіковані майбутні збитки та під погіршення якості конкретних активів, повинні виключатися з капітальної бази;

г) *гібридні інструменти позикового капіталу*. Сюди відносяться інструменти, які поєднують характеристики капіталу і боргу. Базельський комітет дозволяє включати в цю категорію кумулятивні привілейовані акції, а також такі специфічні національні інструменти, як довгострокові привілейовані акції у Канаді, цінні папері участі і безстрокові цінні папері у Франції, сертифікати участі у Німеччині, безстроковий субординований борг і привілейовані акції у Великобританії та боргові інструменти з обов'язковою конверсією у США;

д) *терміновий субординований борг*, який включає у себе звичайні необгрунтовані інструменти позиченого капіталу банку з мінімальним первісним терміном погашення більше п'яти років, які можуть бути погашені за рахунок резервів банку.

Під власним капіталом у Німеччині (тобто капіталом, яким банки несуть відповідальність по своїм зобов'язанням) розуміється сума сплаченого статутного капіталу і страхових фондів за відрахуванням власних акцій, які залишаються у банку чи частин капіталу; пільгових чи виданих під менші, ніж звичайно, гарантії кредитів засновникам і акціонерам, маючих більше 25% капіталу або голосів. До власного капіталу зараховується капіталізований чи переводимий у страхові фонди чистий прибуток.¹⁾ При цьому банк повинен мати статутний капітал не менш DM6 млн.

У Великобританії Банк Англії вважає, що банківське кредитування повинне фінансуватися переважно вкладниками, а списування збитків – наприклад, неповернення позик – повинні сплачувати акціонери, а не вкладники. Для захисту вкладників від збитків банки повинні мати достатній капітал. Найменування "банк" згідно з Законом про банківську діяльність 1987 р. залишається за тими з них, що мають капітал більш £5 млн. чи зареєстровані за кордоном.

Банк Англії для оцінки рівня достатності капіталу використовує термін "капітальна база", запозичений із Базельської угоди, яка, у свою чергу, складається із двох ярусів.

---

¹⁾ А. Потапов. Регулювання діяльності комерційних банків у ФРН. Бізнес і банки. № 17 (183), апрель 1994.

Таблиця 1
Приклад розрахування капітальної бази¹⁾

Ярус I	£ млн.	Ярус II	£ млн.
<u>Серцевинний капітал:</u>		<u>Додатковий капітал:</u>	
Акціонерний капітал	84	Непубліковані прибутки поточного року	6.6
Оголошені резерви	16.8	Загальні резерви	12
Публіковані проміжні прибутки	7.2	Субординований терміновий борг	72
		Загальний припустимий субординований терміновий борг ¹⁾	54
Разом ярус I	108	Разом ярус II	72.6
¹⁾ Згідно з пп. 22, 23 Базельської угоди під субординованим терміновим боргом розуміють такі складові капіталу, які мають фіксовані терміни, що неможливо використовувати для покриття збитків, крім випадку ліквідації. Це інструменти, які сполучають у собі риси капіталу и боргу. Приклад – безстрокові привілейовані акції зі сплатою фіксованих дивідендів, що накопичуються.			

Разом капітальна база = ярус I + ярус II = 108 + 72.6 = £180.6 млн.

При обчислюванні капітальної бази Банк Англії застосовує такі обов'язкові нормативи:

- не менш 50% капітальної бази банку повинен складати ярус I;
- субординований терміновий борг не може перевищувати 50%²⁾ від ярусу I (в нашому прикладі цей норматив не виконується, тому що припустимий субординований терміновий борг складає 50% від 108 = 54, а його фактична сума дорівнює £72 млн.);³⁾
- загальні резерви не можуть перевищувати 1.5% виважених по ризику активів банку.

Таке визначення капіталу банків Банк Англії вживає вже ряд років. Воно вже було встановлено європейською Директивою власного капіталу, запровадженою у дію у Великобританії з грудня 1990 р. Відносно рівня загальних резервів треба відзначити, що 1.5% їх рівень з кінця 1990 р. до кінця 1992 р. цілком відповідає перехідним положенням Базельської угоди. З 1993 р. загальні резерви, які воно рекомендує на покриття "поганих" боргів, чи загальні резерви, які включають суми, що відображають занижену оцінку активів чи заховані, але не ідентифіковані збитки, присутні у балансі, обмежені величиною 1.25%.

У Росії власні кошти (капітал) кредитної установи визначаються як "сума статутного капіталу, фондів кредитної установи і нерозподіленого прибутку, зменшена на витрати капітального характеру, допущені збитки, викуплені власні акції та дебіторську заборгованість більше 30 днів".⁴⁾

¹⁾ Banking supervision. Bank of England's Fact Sheet. October 1993.

²⁾ Згідно з рекомендаціями Базельського комітету по банківському регулюванню і нагляду, членом якого є Великобританія, подібні інструменти можна включати у додатковий елемент капітальної бази в розмірі не більш 50% серцевинного капіталу і з мінімальним початковим строком погашення 5 років. - Базельська угода, п.23

³⁾ До капітальної бази зараховується припустима, а не фактична сума другорядного термінового боргу, тобто £54 млн., а не £72 млн.

⁴⁾ Інструкція ЦБ РФ № 1 "Про порядок регулювання діяльності кредитних установ" від 30.01.96 р.

Згідно п.2 Інструкції № 1 власні кошти (капітал) кредитної організації, що використовуються при розрахунку обов'язкових нормативів, обчислюються таким чином:

$K = \text{бал. рах. 010} + 011 + \text{частина 012} + 016 + 018 + 019(\text{к-д}) + (\text{частина 945} - 948) + 96 + 980\text{к} + 981\text{к}$, де:

010 - Статутний фонд

011 - Резервний фонд

012 - Спеціальний фонд

016 - Фонди економічного стимулювання

018 - Фонди економічного стимулювання, спрямовані на виробничий та соціальний розвиток

019 - Переоцінка валютних коштів

945 - Резерв на можливі втрати по позиках

948 - Відшкодування різниці між розрахунковим та створеним резервами на можливі втрати по позиках у 1994 р.

96 - Доходи банку

960 - Операційні та різні доходи

966 - Плата за інкасацію, що підлягає переказу управлінням інкасації

969 - Штрафи, пені, неустойки отримані

980 - Прибутки та збитки звітного року

981 - Прибутки та збитки до звітного року

Відрахування

034 - Власні акції, викуплені в акціонерів

частина 076д - Розрахунки по інших іноземних операціях

901 - Госпрозрахункові підприємства та організації банку по оборотних коштах

частина 904д - Інші дебітори та кредитори

частина 930 - Капітальні вкладення, передбачені державним планом

частина 932д - Дебітори та кредитори по капітальних вкладеннях

частина 933 - Капітальні вкладення, що здійснюються зверх державного плану за рахунок нецентралізованих джерел

950 - Відвернені кошти за рахунок прибутку звітного року

951 - Відвернені кошти за рахунок прибутку до звітного року

97 - Видатки банків

970 - Операційні та різні видатки

971 - Видатки на утримання апарату управління

979 - Штрафи, пені, неустойки сплачені

980 - Прибутки та збитки звітного року

981 - Прибутки та збитки до звітного року

При цьому залишки по рах. 010 приймаються у розрахунок, виходячи з фактично сплаченого статутного фонду. Залишки по рах. 010 приймаються у розрахунок за мінусом коштів на окремому лицевому рахунку "Знос МШП". Дебетове сальдо по рахунку 019 зменшує капітал. Залишки по рах. 945 приймаються у розрахунок, виходячи з тієї їх частини, яка сформована під позики 1-ої та 2-ої груп ризику (тобто найбільш надійних). Дебітові залишки по рахунках 076, 904

приймаються у розрахунок по всіх лицевих рахунках у частині сум, що рахуються більш 30 днів з моменту відображення на рахунку (тобто зменшують розмір капіталу на цю суму). При цьому дебетовий залишок по рах. 904 зменшується на суму переоплат податкових платежів до бюджету. Дебетові залишки по рахунках 930, 932, 933 (сумарно) приймаються у розрахунок у частині сум, які перевищують джерела на ці цілі, що рахуються на рах. 016.

Важливо підкреслити, що згідно з новою редакцією Інструкції № 1 відбулися позитивні зміни у розрахунку власного капіталу у напрямку міжнародних стандартів. Рахунки участі у сумісній діяльності перестали виключатися з капіталу, а резерви по сумнівній заборгованості стали частково входити до капіталу банку. Дебітові залишки по балансовим рахункам капітальних вкладень також виключаються з капіталу у частині сум, які перевищують джерела на ці цілі, що рахуються на балансовому рахунку фонду економічного стимулювання.

В Україні власні кошти банку (ВК) складаються з основного та додаткового капіталу. Згідно з затвердженим постановою Правління НБУ від 30.06.95 р. № 167 і введеним у дію з 1.09.95 р. Положенням "Про економічні нормативи регулювання діяльності комерційних банків" при розрахунку показника платоспроможності (співвідношення власних коштів банку до зважених по ризику активам, норматив ПСа) до основного капіталу включалися такі балансові рахунки:

- 010 Статутний фонд
- 011 Резервний фонд
- 012 Спеціальні фонди
- 013 Фонди основних коштів
- 017 Кошти компенсації збитків від знецінення в 1992 р. статутних фондів банків строком до 30.04.97р.

При цьому до основного капіталу включався тільки фактично сплачений статутних фонд не більш зареєстрованого НБУ у вигляді простих і привілейованих акцій, пайових внесків, а до додаткового капіталу включалися рахунки:

- 015 Фонд зносу основних коштів
- 016 Фонди економічного стимулювання
- 019 Резерви страхування активних операцій комерційних банків з субрахунками 01 - резерв по кредитних ризиках та 02 - резерв по ризику цінних паперів
- 818 Спеціальний фонд валютних ризиків з субрахунками 01 - резерв валютних ризиків, 02 - резерв ризику валютної курсової різниці, 03 - резерв ризику по переоцінці внесків до статутного фонду у валюті
- 824П Резервний позиковий фонд банку (у частині несплачених в строк процентів комерційних банків по кредитах НБУ)
- 877 Кошти, зарезервовані з метою погашення кредитів, що надані іноземними державами у вільно конвертованій валюті
- 98П-98А-95А (нерозподілена частина прибутку, яка залишається у банку, тобто прибуток звітного та до звітного років (98) плюс відвернені кошти за рахунок прибутку поточного та минулого років (95))

- 018 (П) Результати переоцінки (з субрахунками "переоцінка іноземної валюти" та "переоцінка цінних паперів")

Відрахуванню з капіталу підлягали:

- кошти, перераховані банком підприємствам, організаціям, установам, кооперативам для участі в їх господарській діяльності (825)
- вкладення в акції підприємств (192)
- вкладення в акції АТ (191)

На рахунку 825 відображається участь банку у статутних фондах підприємств та установ у вигляді пайових внесків, а на рахунку 192 - у вигляді придбання їх акцій.

Згідно з Інструкцією № 10 "Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків"¹⁾ власні кошти банку теж розраховуються як сума основного та додаткового капіталу мінус відрахування. При розрахунку сума додаткового капіталу також не повинна перевищувати суму основного капіталу.

Склад власних коштів, які включаються до розрахунку нормативу платоспроможності банку Н2 та показника мінімального розміру власних коштів (капіталу) П1

Тепер до основного капіталу включаються:

- зареєстрований статутний фонд 010П плюс фактичний приріст статутного фонду 010П 0,8²
- 011П - Резервний фонд
- 03П - Фонди основних коштів
- 016П - Фонди економічного стимулювання
- 017П - Кошти компенсації збитків від знецінення в 1992 р. статутних фондів банків строком до 30.04.97р.
- 734П - Валютні резерви комерційних банків
- 98П - 98А - 95А - Нерозподілена частина прибутку
- мінус 925 - Нематеріальні активи

Додатковий капітал:

- 018П - 018А - Результати переоцінки (ті ж самі субрахунки)
- 019П - Резерви страхування активних операцій банків (ті ж самі субрахунки)
- 818П - Спеціальний фонд валютних ризиків
- 936П - Фінансування капітальних вкладень, що здійснюються в установах банків
- 960П + 969П - 970А - 971А - Поточні доходи (видатки)

Відрахування:

- 191А - Вкладення в акції АТ
- 192А - Вкладення в акції підприємств
- 193А - Вкладення в недержавні боргові зобов'язання

¹⁾ Затверджена постановою Правління НБУ від 30. 12. 96 р. № 343.

²⁾ У випадку, якщо фактично сплачений статутний фонд банку менший зареєстрованого, то до розрахунку приймається сума фактично сплаченого статутного фонду.

- 825А - Кошти, перераховані банками підприємствам, організаціям, установам, кооперативам для участі в їх господарській діяльності
- 904А - Дебітори і кредитори банку за господарськими операціями банку
- 096А - Дебітори і кредитори банку за господарськими операціями банку в СКВ
- 097А - Дебітори і кредитори банку за господарськими операціями банку в НКВ¹⁾
- (931А + 932А + 933А + 937А) - (016П + 936П)²⁾, де:
  - 931 - Будівельні та інші матеріали
  - 932 - Дебітори і кредитори за капітальними вкладеннями
  - 933 - Капітальними вкладення, що здійснюються установами банків
  - 936 - Фінансування капітальних вкладень, що здійснюються в установах банків
  - 937 - Обладнання, що потребує монтажу
- 622А + 782А - Сумнівна до повернення несплачена заборгованість за коротко- (622) та довгостроковими (782) позиками

Що ж можна сказати про відповідність та невідповідність елементів власних коштів (капіталу) банків Росії та України вимогам міжнародних стандартів, зокрема, Базельської угоди?

Класифікація капіталу

В Росії немає поділення капіталу на основний та додатковий, що було та є в Україні та передбачено п. 14 Базельської угоди.

Переоціночні резерви

Згідно з п. 16 Базельської угоди переоціночні резерви, які можуть бути включені у додатковий капітал, створюються двома шляхами:

- а) у результаті формальної ревальвації, здійсненої послідовно з переведенням на баланс власних приміщень банку;
- б) у результаті умовного додавання до капіталу прихованих вартостей з-за практики збереження на балансі цінних паперів, що оцінюються по минулої вартості.

Базельський комітет врахував узгоджено прийнятливою знижку у 55% на різницю між ринковою та минулою книжковою вартістю цінних паперів. Також він врахував неможливість включення у додатковий капітал прихованих резервів, виникаючих внаслідок недооцінювання приміщень банку. Як видно, переоцінка валютних коштів навіть не згадана у переоціночних резервах. Окрім того, російський рахунок 019 "Переоцінка валютних коштів" та його український аналог 018 "Результати переоцінки" з субрахунком "Переоцінка іноземної валюти" не визнаються Комітетом міжнародних стандартів бухгалтерського обліку IASC як окремі рахунки власних коштів. Тому залишок по ним має бути

¹⁾ Залишки за балансовими рахунками №№ 904, 096, 097 включаються в відрахування терміном до 31.03.97 р. включно у розмірі 50% за кожним; з 01.04.97 р. до 30.06.97 р. включно у розмірі 75% за кожним; а з 1.07.97 р. - у розмірі 100% за кожним.

²⁾ У межах перевищення суми 931А, 932А, 933А, 937А над сумою 016П та 936П.

врахований як прибуток (втрата) від валютних позицій, тобто він повинен відображатись весь на рахунку прибутків та збитків.

Відрахування з капіталу

1. Згідно з п. 24 Базельської угоди, для розрахунку зваженого по ризиках відношення капіталу до активів (показник капітальної достатності) з капітальної бази вираховуються такі складові:

- а) ділова репутація, яка як актив вираховується з серцевинного капіталу;
- б) інвестиції у філії, що займаються банківською та фінансовою діяльністю

Ділову репутацію, яка є нематеріальним активом (goodwill), важко оцінити при діючих у Росії та в Україні Планах рахунків, хоч в Україні рахунок 925 "Нематеріальні активи" підлягає відрахуванню з капіталу, що відповідає міжнародним стандартам, а в Росії - ні.

Пункт 24 Базельської угоди встановлює право вибору національних наглядових відомств у їх рішенні застосовувати або не застосовувати практику вирахування інвестицій у інші банки. Вирахування можуть застосовуватись як до всіх капіталовкладень інших банків, так і тільки до тих, які перевищують визначену межу відношення таких капіталовкладень до капіталу банку, що приймає або вкладає кошти. При цьому розуміється, що країни-члени, що застосовують вирахування таких інвестицій, вважають неприпустимим продумане вилучення перехресних капіталовкладень з метою підриву фінансового стану банківської системи. В Україні Декретом КМ № 38-93 від 26. 04. 93 р комерційним банкам заборонили бути засновниками, акціонерами та учасниками інших банків. Це обмеження було скасовано Законом України № 24 /96 ВР від 01.02.96 р. "Про внесення змін та доповнень у Закон України "Про банки та банківську діяльність"". Це було зроблено, очевидно, з метою не допустити "ланцюгової реакції" банкрутства банків та подальшого поглиблення кризи банківської системи України.

2. В Росії рахунки 191, 193, 825 (це вкладання у акції АТ, недержавні боргові зобов'язання та кошти, переведені банком підприємствам, організаціям, установам, кооперативам для участі у їх господарській діяльності) не підлягають вирахуванню з капіталу. В Україні їх вираховують з капіталу, що пов'язано з підвищеним ризиком таких вкладень.

3. Міжнародні стандарти передбачають також виключення із капіталу власних акцій, викуплених в акціонерів. В Росії залишки по цьому рахунку (№ 034) відраховуються з капіталу, а в Україні - ні.

У підсумку, можна відзначити, що як в Україні, так і в Росії йде процес поступового наближення правил розрахунку капітальної достатності до міжнародних стандартів Базельської угоди. Цей процес активно стимулюється посиленням вимог НБУ та ЦБ РФ до капітальної достатності.

Таблиця 1

Мінімальний розмір статутного фонду російської кредитної організації¹⁾ в еквіваленті ЕКЮ

Кредитна організація	Кредитна організація з обмеженим колом операцій	Контрольна дата
Що знову створюється		
2.0 млн.	500 тис.	1 березня 1996 г.
3.0 млн.	750 тис.	1 січня 1997 г.
4.0 млн.	1 млн.	1 січня 1998 г.
5.0 млн.	1.25 млн.	1 липня 1998 г.
Діюча		
5.0 млн.	1 млн.	С 1 січня 1999 г.

Мінімальний розмір власних коштів (капіталу) кредитної організації (кредитної організації з обмеженим колом операцій), що визначаються як сума статутного капіталу, фондів кредитної організації та нерозподіленого прибутку, встановлюється у сумі, еквівалентної 5 млн. ЕКЮ та 1 млн. ЕКЮ відповідно, починаючи з 01.01.99 р.

В Україні ці вимоги в порівнянні з російськими є дуже м'якими.

Згідно з Постановою ВР від 1.02.96 р. існуючі комерційні банки повинні сплатити і зареєструвати статутні фонди у такому розмірі:

до ECU 100000 – на 1.06.96 р.;

від ECU 100000 до 250000 – на 1.10.96 р.;

від ECU 250000 до 500000 – на 1.01.97 р.;

від ECU 500000 до 750000 – на 1.06.97 р.;

у сумі, еквівалентної ECU 1 млн. – до 1.01.98 р.

Цікаво відзначити, що Постановою ВР передбачалась сплата та реєстрація статутного фонду до 01.07.97 р. у розмірі від 250 тис. до 500 тис. Екю, а Інструкція № 10 передбачає те ж саме на ту ж дату, але вже не "від 250 тис. до 500 тис. Екю", а "у сумі, еквівалентної 500 тис. Екю" (норматив Н1). У наявності тенденція до ужорсточення вимог до достатності власного капіталу банків. Це стає очевидним та при аналізі виконання показника П1 "мінімальний розмір власних коштів банку (капітал)", який для зареєстрованих до 01.01.96 р. банків повинен складати:

не менше еквіваленту 750 тис. Екю на 01.01.97 р.;

не менше еквіваленту 2 млн. Екю на 01.01.98 р.;

не менше еквіваленту 3 млн. Екю на 01.01.99 р.

Прийнявши середній офіційний курс Екю за кінець 1996 - початок 1997 р. рівним UAN2.15/Екю, мінімальне значення П1 має становити 1612500 гривень. Якщо звернутись до рейтингових показників діяльності банків України за ста-

¹⁾ Згідно з стт. 2, 18 Закону РРФСР "Про банки та банківську діяльність в РРФСР", прийнятого Держдумою 7.08.95 р., під кредитною організацією розуміються як банки, так и небанківські кредитні установи, резиденти РФ.

ном на 01.01.97 р.¹⁾, то по даному показнику із 115 банків, що надали дані, 101 вкладаються у еквівалент 750 тис. Екю.

Проте приходиться констатувати, що по абсолютних величинах показників мінімального розміру статутного фонду та власних коштів українські банки відстають (та вельми значно) від російських, не кажучи вже про британські та німецькі банки. Тому стає зрозумілим прагнення НБУ не допустити масованого проникнення нерезидентів у національну банківську систему. Це прагнення проявилось у встановленні мінімального рівня статутного фонду для банків за участі іноземного капіталу у розмірі 3 млн. Екю, а із 100%-ми іноземного капіталу – 5 млн. Екю.

Висновок

Першочерговою задачею українських комерційних банків є нарощування статутних фондів та власних коштів з метою вистояти у конкуренції з іноземними банками. Задачею НБУ є удосконалення методики розрахунку власних коштів з метою наближення до міжнародних стандартів для вирішення проблеми неспостійності звітності.

Удосконалення способів виміру власного капіталу комерційних банків з поширенням придатного використання закордонного досвіду у сфері розумного регулювання буде без сумніву сприяти досягненню стійкості і надійності банківської системи України та підвищенню її ролі у стабілізації економіки.

---

¹⁾ БІЗНЕС, № 6 (213), 18 лютого 1997 р.